

ד' בטבת, תשע"ט, 12.12.2018

גיליון מס' 639

פרשת ויגש

החלום וההגשמה

מאת מרדכי גילה, לביא

תיאור קורות יוסף ואחיו המסתיים בפרשתנו מתפרש בכמה מישורים:

במישור החיצוני מתוארים האירועים כפי שהם מתרחשים: קנאת האחים באחיהם הקטן בן התפנוקים, ואכזריותם כלפיו – **"בְּהִתְחַנְּנוּ אֵלָינוּ"** (מב,כא). הצלחתו של יוסף והגעתו למעמד בכיר במצרים, התנהלותו הקשוחה כלפי אחיו, האיחוד המשפחתי וההצלה מרעב.

מתחת לפני השטח יש לאירועים אלה משמעות עמוקה יותר, כפי שיוסף מסביר לאחיו הפוחדים מנקמתו: **"וְעַתָּה אֵל תַּעֲצְבוּ וְאֵל יַחַר בְּעֵינֵיכֶם כִּי מִכְרַתֶּם אֹתִי הֲנֵה כִּי לְמַחְיָה שְׁלַחְנִי אֲלֵהֶם לְפָנֵיכֶם"** (מ"ה,ה). המטרה הנסתרת שעומדת מאחורי האירועים היא הצלת המשפחה מאבדון ברעב הקשה.

אבל לא רק הצלה הייתה כאן, אלא רובד נוסף לסיפור. כאשר יוסף ראה לראשונה את אחיו עומדים לפניו במצרים הוא נזכר בחלומותיו. הרמב"ן מבין מכך שכל התנהלותו כלפי אחיו נועדה להגשים את החלומות על עליונותו במשפחה. נחמה ליבוביץ מביאה את דברי 'בעל עקידת יצחק' המסתייג מפירוש זה באומרו שאין לאדם לעסוק בהגשמת חלומות אלא "השולח חלומות יגיש פתרונם", ודבריו מעוררים אצלה התנגדות הנובעת כנראה מאג'נדה ציונית: מי שחולם על גאולת ישראל, עליו לעשות מעשה וליישב את הארץ ולא לחכות שה' יממש את חלומו. אם זה פשר דבריה, הרי שהיא מתעלמת מהעובדה שלמילה 'חלום' יש שני מובנים שונים. יש חלום שאדם חולם בשנתו, החושף את צפונותיו הרוחניים, את תאוותיו ומצוקותיו, ועל פי התורה - החלום עשוי לרמוז על העתיד. כאלה היו חלומות יוסף, ועליהם וודאי נאמר: "השולח חלומות יגיש פתרונם". אבל גם חזון לעתיד, מטרה נשגבה, נקראת חלום, ועל בעל חלום כזה לקום ולעשות למימוש, כמו אלה החולמים על חברה צודקת יותר, וכמו החלוצים שהכינו את הארץ למימוש החלום העתיק על שיבת ציון. על ההבדל בין שני סוגי החלום שמעתי מאלי ויזל ז"ל דברים בנימה הומוריסטית. הוא טען שהרצל ופרויד גרו באותו רחוב בווינה, ולמזלו של עם ישראל הם מעולם לא נפגשו. כי מה היה קורה אילו הרצל היה פונה לשכנו המלומד ואומר לו: "ד"ר פרויד, עזור לי, יש לי חלום!"? זאת אמירה בבדיחות הדעת, שהרי החלומות שפרויד טיפל בהם היו מהסוג הראשון, בעוד חלומו של הרצל היה משהו אחר לגמרי. לכן ניתן לקבל את דברי 'בעל עקידת יצחק'. יוסף לא פעל למימוש חלומותיו, אלא מניעיו היו אחרים (יתכן שפעל מתוך רצון להעמיד את אחיו בניסיון, ולהביא אותם לחרטה על מעשיהם כלפיו).

יש בסיפור רובד נוסף שאותו יוסף לא מזכיר, אבל ניתן לזהותו בקלות: ירידת השבטים למצרים היא גזירה עוד מימיו של אברהם: **"גַּר יְהִי זְרָעְךָ"** (טו,יג). על גזירה כזו אנחנו מברכים "ברוך גוזר ומקיים", לא רק בגלל שהיא

גזירת פורענות, אלא בגלל שיוסף לא עסק בחשבוננו של הקב"ה. הוא לא ביסס את מעשיו על איזו חובה או רצון לגרום למימושה של גזירת ה', אלא פעל משיקוליו הוא, על פי נסיבות חייו ותקופתו.

יוסף, אחיו, אביו ופרעה פעלו כולם מתוך שיקוליהם ורצונותיהם ולא עסקו בחשבונות נשגבים על מהלכים היסטוריים א-לוהיים. אולי זה בניין אב לצאצאי יעקב גם בדורות האחרונים. בציונות הדתית היו מאז ומתמיד שני אגפים: אגף אחד ראה בציונות חלק ממהלך א-לוהי לקראת גאולת ישראל והעולם. האגף השני פעל מתוך מניעים של צורכי שעה, כאשר היה ברור שיהודי העולם נמצאים במשבר ושרק הקמת מדינה יהודית תציל אותם ממנו. כמדומני שהתומכים בגישה זו יכולים ללמוד מיוסף הצדיק וקורותיו.

מרדכי גילה נולד בשוודיה וגר מאז 1973 בקיבוץ לביא. נשוי לעירית (לשעבר אליפז). ולזוג חמישה ילדים ותשעה נכדים. ספרו על קבלתם וקליטתם של ניצולי מחנות הריכוז שהגיעו לשוודיה ב-1945 "נצי לבנה ומסילות ברזל" עתיד לצאת לאור בקרוב.

דף פרשת שבוע על הקיבוץ הדתי מופיע באתר הקיבוץ הדתי: www.kdati.org.il
כדי לקבל את הדף כל שבוע בדואר אלקטרוני, יש לשלוח הודעה אל: webmaster@kdati.org.il
ולרשום [unsubscribe](mailto:unsubscribe@kdati.org.il) בשורת הנושא. כדי להפסיק, יש לכתוב [unsubscribe](mailto:unsubscribe@kdati.org.il) בשורת הנושא.
תגובות למאמרים וכן הצעות לכתוב מאמרים, יש לשלוח אל: amudim@kdati.org.il